

Frans in de derde graad aso, kso en tso

Werkseminarie na de peiling

Vlaanderen
is onderwijs en vorming

www.ond.vlaanderen.be/curriculum/peilingen

De brochure over de peiling met alle resultaten en achtergrondinformatie vindt u via volgende link:

<http://www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/peiling-frans-in-de-derde-graad-aso-kso-en-tso>

Voor de presentaties van de sprekers op het colloquium:

<http://www.ond.vlaanderen.be/curriculum/peilingen/secundair-onderwijs/peilingen/frans-derde-graad-aso-tso-kso-2012.htm>

Meer info over de peiling Frans in de eerste graad A-stroom:

<http://www.pre.ond.vlaanderen.be/curriculum/peilingen/secundair-onderwijs/brochures/frans-lezen-luisteren-schrijven.htm>

Voorwoord

Na meer dan 10 jaar peilingsonderzoek mogen we stellen dat peilingen een vaste waarde zijn geworden in het kwaliteitszorgsysteem van het Vlaamse onderwijs. Met de peilingen wil de overheid Vlaanderen breed en op systeemniveau nagaan in welke mate een leerlingengroep de eindtermen bereikt. Informatie over achtergrondkenmerken van leerlingen, ouders, leerkrachten en scholen laat toe de resultaten te duiden en uit te zoeken wat de mogelijke oorzaken van successen en tekorten zijn en hoe hierop ingespeeld kan worden.

Heel wat peilingen stonden in het teken van talen. Nederlands kwam herhaaldelijk aan bod en ook voor Frans vertoont de peilingkalender reeds een mooie historiek. Zo werden in 2007 de eindtermen Frans lezen, luisteren en schrijven getoetst in de A-stroom van de eerste graad secundair onderwijs. Een jaar later kwamen de vaardigheden Frans lezen, luisteren, schrijven en spreken in het basisonderwijs aan de beurt. Sluitstuk van deze trilogie is de in 2012 afgenomen peiling Frans luisteren met praktische proef spreken in de derde graad aso, kso en tso van het secundair onderwijs.

Het is belangrijk om met deze waardevolle informatie aan de slag te gaan. Daarom wordt na elk colloquium waarop de resultaten van een peiling worden bekendgemaakt, een werkseminarie georganiseerd. Het Agentschap voor Kwaliteitszorg in Onderwijs en Vorming nodigt dan vertegenwoordigers uit alle betrokken geledingen uit om te reflecteren over de peilingsresultaten en na te denken over mogelijke verbeteracties.

Deze brochure bevat de neerslag van de gesprekken in de werkgroepen en een eerste aanzet tot aanbevelingen. Hiermee kunnen alle onderwijsactoren aan de slag om hun praktijk te optimaliseren.

Ik wil graag alle deelnemers aan het werkseminarie bedanken voor hun inbreng. Kwaliteitsverbetering in onderwijs is een continu proces dat pas echt slaagt als de verschillende actoren een bijdrage leveren. Deze samenwerking is dan ook van cruciaal belang om de onderwijskwaliteit in Vlaanderen te verbeteren.

Ann Verhaegen
Administrateur-generaal

Voorwoord	3
Inleiding	6
1. Motivatie	9
1.1. Niet leuk, wel nuttig	9
1.2. Contact met Frans	10
1.3. Leraars kunnen het verschil maken	11
1.4. (Jongeren)cultuur als breekijzer/hefboom	11
1.5. ERK als hefboom voor motivatie	12
2. Niveau	13
2.1. Uitstroomniveau van de leerlingen	13
2.2. Niveau(s) van de eindtermen	14
2.3. Kwaliteit van de evaluatiepraktijk	15
2.4. Taalvaardigheidsniveau van de leerkrachten	16
3. Taalangst en vormcorrectheid	18
4. Didactiek	20
4.1. Luistervaardigheidsonderwijs	20
4.2. Spreekvaardigheidsonderwijs	21
4.3. Contact met Frans in de schoolse context	22
4.4. Content and Language Integrated Learning (CLIL)	23

Inleiding

Op 18 februari 2014 organiseerde het Agentschap voor Kwaliteitszorg in Onderwijs en Vorming (AKOV) een werkseminarie over de peiling Frans in de derde graad van het secundair onderwijs met onderwijsactoren van het macro- en intermediaire beleidsniveau: het kabinet van de minister van Onderwijs, de onderwijsinspectie, het departement Onderwijs en Vorming, de onderwijskoepels, de onderzoekers van het Steunpunt Toetsontwikkeling en Peilingen, de lerarenvereniging en de lerarenopleidingen.

In deze peiling kijken we naar het taalvaardigheidsniveau Frans van leerlingen op het einde van het secundair onderwijs in het aso, kso en tso. Met dit taalvaardigheidsniveau stromen jongeren door naar het vervolgonderwijs of de arbeidsmarkt. Voldoet hun beheersing van de tweede landstaal om aan de maatschappelijke verwachtingen te beantwoorden? Daarom opteerden we voor het toetsen van een receptieve (luisteren) en een productieve (spreken) vaardigheid. Het gaat om mondelinge vaardigheden die cruciaal zijn voor actieve communicatie in een vreemde taal.

Voor spreken werd naast spreekvaardigheid ook mondelinge interactie getoetst. Maar geen vaardigheden zonder onderliggende kennis. Daarom werd naast de specifieke doelstellingen ook proef overschrijdend gekeken naar lexicale en grammaticale kennis en het respecteren van gespreksconventies.

Belangrijk is dat verschillende toetsenpakketten werden ontwikkeld voor de leerlingen uit aso enerzijds en uit kso-tso anderzijds. Voor beide groepen gelden immers andere eindtermen.

De deelnemers reflecteerden in twee werkgroepen over de peilingresultaten. Bij die gelegenheid werden de resultaten voor luisteren naast die van de peiling Frans in de eerste graad A-stroom, afgenomen in 2007, gelegd.

De krachtlijnen van de gesprekken werden geclusterd tot een aantal overkoepelende inhoudelijke thema's. Zoals taalvaardigheden in elkaar overlopen en op elkaar ingrijpen, zo ook de aandachtspunten en de hefboomen ter verbetering.

Thema's

1. MOTIVATIE

- 1.1. Niet leuk, wel nuttig
- 1.2. Contact met Frans
- 1.3. Leraars kunnen het verschil maken
- 1.4. (Jongeren)cultuur als breekijzer/hefboom
- 1.5. ERK als hefboom voor motivatie

2. NIVEAU

- 2.1. Uitstroomniveau van de leerlingen
- 2.2. Niveau(s) van de eindtermen
- 2.3. Kwaliteit van de evaluatiepraktijk
- 2.4. Taalvaardigheidsniveau van de leerkrachten

3. TAALANGST EN VORMCORRECTHEID

4. DIDACTIEK

- 4.1. Luistervaardigheidsonderwijs
- 4.2. Spreekvaardigheidsonderwijs
- 4.3. Contact met Frans in de schoolse context
- 4.4. Content and Language Integrated Learning (CLIL)

Heel wat aanbevelingen en aandachtspunten staan in verband met de grote debatten die tijdens deze legislatuur zullen gevoerd worden. Wij hopen dat zowel de peilingsresultaten als de reflectie hierover inspirerend zullen werken m.b.t. de onderwijsdossiers die op tafel liggen. In afwachting van eventueel verder overleg nodigen wij alle betrokkenen uit om concrete verbeteracties te ondernemen waar zij dit mogelijk achten.

Wij willen graag alle deelnemers bedanken voor hun kwaliteitsvolle inbreng in dit natraject.

1. Motivatie

Intrinsieke motivatie is de motor van elk leerproces. Dat deze motor sputtert en de interesse voor het vak Frans tanend is, valt moeilijk te ontkennen. Reden te meer om de positieve hefboomen die er nog zijn, aan te grijpen en te versterken. Motivatie mag echter niet verengd worden tot plezier beleven.

1.1. Niet leuk, wel nuttig

Onze veertienjarigen gaven het al aan op het einde van de eerste graad: Frans is niet bepaald hun lievelingsvak, maar de kennis van de tweede landstaal lijkt hen wel nuttig. Ondanks een afkalvend maatschappelijk draagvlak voor het Frans zet deze tendens zich verder op het einde van het secundair onderwijs. Uit de peilingresultaten blijkt dat er (nog) een behoorlijk sterke motivatie bij de schoolverlaters is als het gaat om Frans leren voor praktische doeleinden. Leerlingen die gemotiveerd zijn om Frans te leren, halen betere resultaten. Ook een positieve attitude van de ouders ten opzichte van het Frans vertoont een samenhang met betere resultaten voor luisteren.

Van leerlingen in het secundair onderwijs mag je evenwel verwachten dat zij bereid zijn een inspanning te leveren voor het leren van een taal die ongetwijfeld verder van hun bed staat dan het Engels, maar die in de Belgische context extra kansen biedt.

Toch beseffen leerlingen dat ze zelfs in een drietalig land door het leven kunnen gaan zonder Frans of Duits. Engels wordt steeds vaker gehanteerd als eerstelijnscommunicatiemiddel.

In de schoolcontext heeft het vak Frans aan 'status' ingeboet. Wiskunde heeft de rol van 'scherprechter' grotendeels overgenomen.

- » Inzetten op functioneel communicatief taalonderwijs als hefboom voor taalleermotivatie
- » Spanningsveld tussen functioneel/studie- en/of arbeidsmarktgericht taalonderwijs versus brede cultureel-maatschappelijke invulling: streven naar en-enverhaal?

1.2. Contact met Frans

De alomtegenwoordigheid van het Engels in de buitenschoolse context heeft een positieve invloed op de motivatie voor en het taalvaardigheidsniveau van deze taal bij de jongeren. Zo blijkt uit de *European Survey on Language Competences* (ESLC) dat Vlaamse leerlingen een hoger taalvaardigheidsniveau halen voor Engels dan voor Frans.

Leerlingen pikken buiten de school heel wat Engels op en de impact van de schoolse inbreng verliest aan belang. Voor het Frans is de binnenschoolse input dan weer doorslaggevend. Maar het 'schoolse' karakter van dit aanbod werkt eerder negatief in op de motivatie voor het Frans dat dreigt te verworden tot een uitsluitend 'schoolse' aangelegenheid, wat haaks staat op modern communicatief taalonderwijs.

Het actuele buitenschoolse taalgebruik in de klas brengen met zoveel mogelijk authentiek materiaal uit de Franstalige (jongeren)cultuur verdient aanbeveling.

Verder stelt men de vraag of de verschillen in taalvaardigheid tussen de verschillende groepen voor Engels ook zo groot zouden zijn. Het zou ook interessant zijn om na te gaan hoe de leerlingen voor Engels zouden scoren op het structurerende en beoordelende verwerkingsniveau.

- » Kiezen voor levendig, hedendaags taalonderwijs met authentiek materiaal
- » De juiste balans vinden tussen binnen- en buitenschoolse taalinput
- » Projecten en uitwisselingen stimuleren

1.3. Leraars kunnen het verschil maken

Hoezeer de liefde voor de taal van Molière ook onder druk staat, de waardering van de achttienjarigen in de verschillende studierichtingen voor hun vakleerkracht is hartverwarmend.

Hoe ervoor zorgen dat de waardering voor de leraar overgaat in motivatie voor het vak?

- » Onderzoeken welke aspecten hier een rol spelen
- » In kaart brengen wat reeds gebeurt en hoe
- » Nagaan wat nog kan verbeterd worden op de ingeslagen weg

1.4. (Jongeren)cultuur als breekijzer/hefboom

Naast het Engels dat zijn positie als universeel communicatiemiddel definitief lijkt bevestigd te hebben, is er misschien ruimte om het Frans ook als (buur)cultuurtaal te profileren. Hier zijn heel wat mogelijkheden om aan te sluiten bij actuele tendensen in de Franstalige cultuurwereld. Ook in de STEM-richtingen verdient het aanbeveling om zich niet te beperken tot Frans leren in functie van de studierichting. Vaak is het voor deze leerlingen een verademing om, naast de vele lessen praktijkvakken, hun culturele horizon te kunnen verruimen.

Wel is het belangrijk om de hedendaagse cultuur en media in de klas binnen te halen en niet te stoppen bij Jacques Brel.

- » Aansluiten bij de actuele heropleving van het Franse chanson, film, jongerencultuur
- » Evenwicht vinden tussen functioneel Frans en het verruimende aspect van een cultureel aanbod
- » Aandacht voor anderstalige cultuurprojecten en theatervoorstellingen

1.5. ERK als hefboom voor motivatie

Het *Europees Referentiekader voor Moderne Vreemde Talen* is bij velen wellicht in de eerste plaats gekend omwille van de zes taalvaardigheidsniveaus die hierin beschreven worden aan de hand van de zgn. descriptor of Can Do's. Deelnemers uit de lerarenopleiding voeren aan dat studenten positiever staan tegenover hun eigen taalleertraject en hoe ze dit zelf in handen kunnen nemen. Bewust worden van de eigen progressie voor de verschillende vaardigheden heeft een stimulerend effect en bereidt tevens voor op levenslang leren of opfrissen van talenkennis in functie van studie en beroep.

- » ERK hanteren in het taalleerproces
- » Instrumenten als Europass aanwenden in het kader van (buitenlandse) stages e.d.

2. Niveau

De kennis van onze tweede landstaal baart zorgen. De peilingresultaten bevestigen deze tendens. Het is belangrijk dieper in te gaan op de verschillende aspecten van dit probleem.

2.1. Uitstroomniveau van de leerlingen

Deze peiling brengt het niveau van Frans in kaart waarmee leerlingen in aso, kso en tso uitstromen uit het secundair onderwijs. Het valt op dat de kloof tussen de resultaten van de verschillende optiegroepen¹ op het einde van de eerste graad er bij de uitstroom uit het secundair onderwijs alleen maar groter op geworden is.

Het watervaleffect wordt in dit verband met de vinger gewezen. Dit leidt tot homogene, stabiele aso-groepen met gemotiveerde en studiegerichte leerlingen die al van bij het begin van het secundair samen zitten. In kso en tso leidt het tot groepen met minder taal- of schoolgemotiveerde leerlingen die meer leermoeilijkheden (vooral dyslexie) en een andere leerstijl en leefwereld hebben. Vaak zijn ze vanuit een negatieve keuze in een bepaalde richting terechtgekomen. De vraag rijst hoe leerkrachten hiermee omgaan en in hoeverre hun verwachtingspatroon leidt tot een al dan niet voldoende uitdagend didactisch handelen.

Bovendien valt op dat er ook binnen een onderwijsvorm verschillen zijn tussen de optiegroepen/studierichtingen. De soms erg grote verschillen binnen de tso-groep hebben ongetwijfeld te maken met het aantal uren dat aan Frans besteed wordt. Voor het aso is er geen samenhang tussen de prestaties en het aantal uren Frans dat de leerlingen krijgen.

Er wordt ook gewezen op het (geringe) gewicht dat in bepaalde tso-richtingen wordt gehecht aan het Frans.

¹ In het tso zijn de optiegroepen samengesteld op basis van het studiegebied waartoe de studierichting behoort. In de peiling zijn alle kso-leerlingen samengenomen in 1 optiegroep omdat maar een beperkt aantal kso-leerlingen in de steekproef zaten. De aso-leerlingen zijn aan de hand van de eerste pool van hun studierichting ingedeeld in vijf optiegroepen.

- » Aanpak en leermiddelen beter afstemmen op kso/tso i.p.v. light versie van aso
- » Nood aan een maatschappelijke keuze voor niveau en inhoudelijke invulling van moderne vreemde talen i.f.v.:
 - instroom arbeidsmarkt
 - startcompetenties hoger onderwijs
 - nationale en internationale context
 - kritisch-creatieve participatie aan de samenleving

2.2. Niveau(s) van de eindtermen

Eindtermen beschrijven het geheel van kennis, vaardigheden en attitudes dat een maatschappij haalbaar acht voor een bepaalde leerlingengroep. De deelnemers achten het niet opportuun om de lat te laten zakken als deze minimumdoelen niet bereikt worden. Dit biedt geen oplossing voor het taalvaardigheidsprobleem.

In de tweede en de derde graad aso en kso/tso gelden verschillende eindtermen. Desondanks vallen er grote niveauverschillen vast te stellen tussen beide groepen. Of is het net door de verschillende eindtermenpakketten dat de 'sterken sterker' worden en de 'zwakken zwakker'? Opvallend is echter dat binnen de onderwijsvormen nog grotere schommelingen in taalvaardigheid vastgesteld worden dan tussen de onderwijsvormen.

De vraag wordt gesteld of de eindtermen voor alle groepen haalbaar zijn binnen de voorziene uren.

- » Onderzoeken of differentiëren van de eindtermen in functie van studierichting, uitstroom naar hoger onderwijs of arbeidsmarkt wenselijk is
- » Een eventuele niveaudifferentiatie benutten als een kans om de motivatie voor het Frans op te krikken
- » Debat voeren over de basisvorming en de startcompetenties hoger onderwijs
- » Nagaan of eindtermen met twee niveaus in de basisvorming soelaas bieden

2.3. Kwaliteit van de evaluatiepraktijk

De kwaliteit van de evaluatie moet onder de loep genomen worden. Een discrepantie tussen de gangbare evaluatie op school en wat in de peiling wordt getoetst, kan enkel tot teleurstellende resultaten leiden. En weerspiegelt de toetspraktijk in de klas wat de eindtermen stipuleren?

Nagaan of de verworven kennis op adequate manier wordt ingezet om een communicatieve opdracht tot een goed einde te brengen, vergt een specifieke evaluatiepraktijk. Dit probleem wordt ook aangekaart door de onderwijsinspectie. In de Onderwijsspiegel 2014 gaat de aandacht onder andere naar Frans in de eerste graad A-stroom. Dat gebeurde naar aanleiding van de implementatie van de geactualiseerde eindtermen moderne vreemde talen. Naast de positieve vaststelling dat steeds meer aandacht gaat naar communicatievaardigheid stelt de inspectie vast dat de evaluatiepraktijk in deze achterop hinkt.²

Ook bij projecten en uitwisselingen is het cruciaal om van bij de start na te denken over evaluatie.

De deelnemers van het werkseminarie wijzen op het belang van een evaluatiebeleid op school en op het niveau van de vakgroepwerking in dit verband. Het is niet haalbaar voor de individuele leraar om dit op te nemen.

Leerkrachten en schoolteams die werk willen maken van hun evaluatiepraktijk vinden ongetwijfeld inspiratie in het boek dat copromotor Piet Desmet i.s.m. toetsontwikkelaar Bart Lamote en promotor Rianne Janssen schreef. 'Frans in de balans. Van peilingsonderzoek naar toetspraktijk'³ levert een belangrijke bijdrage tot een mogelijke nieuwe dynamiek in de evaluatiepraktijk in het onderwijsveld.

² Het volledige inspectierapport vindt u via volgende link:

<http://www.ond.vlaanderen.be/inspectie/Organisatie/Documenten/spiegel/Onderwijsspiegel2014.pdf>

³ Garant, 2014

- » Modellen aanleveren voor adequaat evaluatiebeleid en praxis
- » Evaluatiebeleid in school/vakgroep uitbouwen

2.4. Taalvaardigheidsniveau van de leerkrachten

Het taalvaardigheidsniveau van de leerkracht is cruciaal voor kwaliteitsvol taalonderwijs.

De maatschappelijke waardering van het lerarenberoep staat onder druk. Vele lerarenopleiders stellen een onvoldoende taalvaardigheidsniveau vast bij de instroom. Onvoldoende taalvaardige leerkrachten krijgen het moeilijk door de toenemende heterogeniteit in het Vlaamse onderwijs (aanwezigheid van Franstalige leerlingen in de klas). Ook Frans geven in het basisonderwijs vereist een grote taalvaardigheid en enthousiasme voor de taal. Het is dus wenselijk dat jongeren bij het maken van hun studie- of beroepskeuze enig zicht ontwikkelen op de taalvereisten die daarbij te pas komen en in hoeverre zij hieraan voldoen.

In dat opzicht is het logisch dat tso-leerlingen die sterk zijn voor Frans kiezen voor een opleiding waar Frans centraal staat. In kso/tso gaan leerlingen met betere resultaten dan gemiddeld voor een professionele bachelor met Frans.

Aso-leerlingen met zwakkere resultaten voor Frans kiezen voor een professionele bachelor met Frans of een bachelor lager onderwijs.

Professionele bachelors trekken overwegend sterk tso en zwak aso aan. De deelnemers van het werkseminarie verwijzen naar het stERK-project van de School of Education dat het (vaak problematische) instroomniveau van de professionele bachelors in kaart brengt.

In de universitaire lerarenopleidingen stelt men dezelfde tendens vast: het zijn niet de sterkste talenstudenten die voor onderwijs kiezen. Het is een maatschappelijk gegeven dat uitstekende studenten niet voor een carrière in het onderwijs kiezen.

Enkele deelnemers opperen de mogelijkheid van een aanpak op Europees niveau. Voor talen zou men bv. leerkrachten uit Frankrijk of uit Franstalig België kunnen aantrekken.

Heeft het diploma van de leerkracht een impact op de resultaten? Uit de peiling blijkt dat zowel in aso als in kso/tso leerlingen die Frans krijgen van een leerkracht met een master in de letteren beter scoren. Of worden de leerkrachten met een master letteren ingezet in de sterkste groepen? Vanwege hun grotere affiniteit met de culturele dimensie vinden de deelnemers het logisch dat de masters in de letteren les geven in de derde graad aso.

De deelnemers stellen de gelijkwaardigheid van diploma's via de CVO's in vraag. Waarom zouden studenten nog tijd en inspanning investeren in de academische lerarenopleiding?

- » Transparant communiceren over gewenst instroomniveau in lerarenopleiding
- » IJkingstoetsen organiseren bij aanvang studie met remediëringstrajecten
- » Afspraken hieromtrent maken tussen de lerarenopleidingen en de filologische departementen
- » Lacunes bij startende aspirant-leraren in kaart brengen
- » Meer aandacht in lerarenopleidingen voor de verschillende leerstijlen in aso, tso en bso
- » ERK-niveaus aangeven voor alle vreemde taalleerkrachten
- » Aspirant-leraren stage laten lopen in de verschillende onderwijsvormen
- » Werk maken van stage in Franstalig gebied
- » Naar een vermastering van de lerarenopleiding

3. Taalangst en vormcorrectheid

Op het vlak van taalangst is er weinig verschil tussen de gemiddelde leerling in het aso, het kso en het tso. Spreekangst en bereidheid tot Frans spreken zijn overal problematisch.

Deelnemers uit de academische lerarenopleiding wijzen op het feit dat studenten hun taalvaardigheid voor Engels steevast te hoog inschatten, terwijl ze voor Frans een realistischer beeld hebben van hun kennis en vaardigheden. Gaat het hier om een 'taalcultureel' fenomeen? Wordt in de lessen Frans meer aandacht besteed aan de vormcorrectheid van een complexe taal of springt de Angelsaksische wereld veel losser om met grammaticale regels en de overtreding hiervan?

De deelnemers voeren aan dat vanuit respect voor de taalleerder moet worden op fouten; de manier waarop is belangrijk. Tegelijkertijd is het belangrijk om positief te evalueren wat er al is. Evaluatie is in een schoolcontext vrijwel altijd negatief: de leerkracht trekt punten af al naargelang de leerling fouten maakt. De leerling verwacht ook dat hij zal afgerekend worden op zijn fouten. Dit leidt onvermijdelijk tot spreekangst.

In plaats daarvan: bepalen wat het streefdoel is, vaststellen wat al bereikt is en wat nog beter kan. De niveaudecriptoren van het ERK kunnen hier dienen als inspiratiebron om het reeds bereikte taalvaardigheidsniveau te beschrijven.

En waarom geen punten geven voor spreekdurf?

De deelnemers vinden echter niet dat je op het einde van het secundair onderwijs genoeg kan nemen met 'het overbrengen van de boodschap', zonder verwachtingen te koesteren op het vlak van vormcorrectheid en reikwijdte (zowel lexicaal als morfosyntactisch). Toch stellen zowat alle leerlingen hier teleur, evenals op het vlak van sociale omgangsvormen.

Van achttienjarigen mag ook structuur en argumentatie verwacht worden. Communiceren is niet om het even wat zeggen.

- » De juiste balans en aanpak vinden tussen streven naar vormcorrectheid en spreekdurf
- » Spreekvaardigheidsonderwijs systematisch opbouwen rekening houdend met voortgang in spreekvaardigheid
- » Kennis geïntegreerd in vaardigheidsonderwijs d.m.v. zinvolle productieve taaltaken

4. Didactiek

Het luik didactiek heeft onmiskenbare links met zowel motivatie als niveau. Voor beide aspecten kunnen didactische methodes een wezenlijk verschil maken.

De overheid bepaalt het wat (eindtermen), de onderwijsverstrekkers het hoe (leerplannen). Maar op klasniveau worden onderwijsdoelen gerealiseerd, of niet. Resultaat is vaak onzekerheid voor de leerkracht die wil weten hoe hij de doelen kan bereiken. Ondersteuning van de leerkracht is wenselijk, misschien is ondersteuning op het niveau van de vakgroep effectiever.

4.1. Luistervaardigheidsonderwijs

Luisteren is een complexe en vluchtige vaardigheid. Het vergt volgehouden concentratie en aandacht om een vaak slechts eenmaal aangeboden boodschap te begrijpen. Gericht luisteren om informatie te verwerven is voor vele jongeren en volwassenen zeker geen evidentie. Uit hersenonderzoek blijkt dat sommige mensen moeite hebben om informatie langs hun trommelvliezen te ontvangen.

Bovendien zijn auditieve boodschappen in het dagelijkse leven steeds vaker vergezeld van een vorm van visuele ondersteuning zoals beeld of tekst, ondertiteling, PowerPointpresentatie...

Hier komt nog bij dat Vlaamse jongeren in hun leefwereld slechts zelden nog in contact komen met boodschappen of tekstfragmenten in het Frans. Vertrouwdheid met Franse intonatie, prosodie, uitspraak, ritme... moet dus hoofdzakelijk in klasverband worden aangereikt.

Luisteroefeningen beperken zich vaak tot het gericht zoeken naar bepaalde informatie in een audiofragment. Meestal gebeurt dit op het beschrijvende niveau.

Ook bij Nederlands is luistervaardigheidsonderwijs het ondergeschoven kindje. Leraren gaan er maar al te vaak van uit dat leerlingen altijd luisteren. Op p. 58-59 van de brochure

over de peiling Nederlands in het basisonderwijs⁴ pleit dr. Koen Van Gorp ervoor om naast de bestaande kennisbasis over wat werkt in lees- en schrijfonderwijs ook werk te maken van luistervaardigheidsonderwijs en een adequate evaluatie ervan.

- » Nood aan systematisch luistervaardigheidsonderwijs met eigen onderbouwde didactiek met leerlijnen en consequente evaluatie van het hele proces
- » Luisterstrategieën integreren in het taalleren
- » Welbegrepen kennis-vaardighedenbalans hanteren
- » Aandacht voor verschillende vormen van luisteren naar gedifferentieerd materiaal
- » Benutten van mogelijkheden van ICT voor luistervaardigheidsonderwijs
- » Werk maken van transfer vanuit Nederlands

4.2. Spreekvaardigheidsonderwijs

De weinig bemoedigende resultaten voor spreken kunnen enkel leiden tot de conclusie dat er nood is aan degelijk spreekvaardigheidsonderwijs voor alle groepen. Wel dient hierbij opgemerkt dat de kansen om aan spreken te werken in bepaalde tso-groepen wellicht gecompromitteerd worden door het beperkte aantal uren Frans.

Er schort wat op het vlak van de integratie van kennis en vaardigheden. Het valt op dat de leerlingen in de beluisterde fragmenten bepaalde sinds lang aangeleerde kenniselementen niet of nauwelijks spontaan functioneel inzetten bij de uitvoering van hun spreekopdracht.

De teleurstellende resultaten voor spreken hebben wellicht ook te maken met een ander pijnpunt in het vaardigheidsonderwijs, nl. de evaluatie van productieve taaltaken. (Zie 2.3.)

We verwijzen in dit verband ook naar paragraaf 3 over taalangst en vormcorrectheid.

⁴ <http://www.ond.vlaanderen.be/curriculum/peilingen/basisonderwijs/peilingen/nederlands-2014.htm>

- » Er is nood aan systematisch spreekvaardigheidsonderwijs met eigen onderbouwde didactiek met leerlijnen en consequente evaluatie van het hele proces
- » Spreekstrategieën en compenserende strategieën integreren in het taalleren
- » Kennis integreren in vaardigheidsonderwijs d.m.v. zinvolle productieve taaltaken
- » Aandacht ontwikkelen voor verschillende registers en contexten
- » Benutten van mogelijkheden van ICT voor spreekvaardigheidsonderwijs

4.3. Contact met Frans in de schoolse context

In het licht van voorgaande paragraaf verdient het doeltaal=voertaal principe alle aandacht. Uit de peiling blijkt dat leerlingen die aangeven dat tijdens de lessen Frans meer of uitsluitend Nederlands wordt gesproken, minder goed scoren voor luisteren. Dit is een gemiste kans, zeker gezien het geringe contact met Frans buiten de school.

Naast een optimaal aanwenden van Frans in de school is het cruciaal om ook buitenschools contact te leggen met de doeltaal. De pedagogisch-didactische werkvormen en digitale hulpmiddelen hiervoor zijn legio. De deelnemers wijzen op het belang en de problematiek van de evaluatie van dergelijke werkvormen.

Le français sert à apprendre les chansons, les chansons ne servent pas à apprendre le français.

- » In alle studierichtingen zoveel mogelijk Frans gebruiken in de klas
- » Frans spreken systematisch opbouwen
- » Afspraken maken over Frans spreken in de les
- » Zoveel mogelijk werken met actueel en authentiek materiaal
- » Deelnemen aan projecten en uitwisselingen en deze activiteiten evalueren

4.4. Content and Language Integrated Learning (CLIL)

Zaakvakken of praktijklessen in het Frans combineren het beste van twee werelden: taakgericht of zaakvakonderwijs en functioneel taalvaardigheidsonderwijs.

Ook voor bepaalde richtingen in het kso en het tso kan dit een hefboom zijn voor motivatie en extra spreekkansen bieden. Hierbij moet wel gezegd worden dat een kwaliteitsvolle invulling van de CLIL-didactiek aan hoge eisen moet voldoen.

- » CLIL-aanpak als motivator, ook voor praktijkgerichte groepen
- » CLIL-didactiek ontwikkelen en verspreiden

SAMENSTELLING

Deze brochure werd samengesteld door het team Curriculum van AKOV.

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Ann Verhaegen
Ministerie van Onderwijs en Vorming
Agentschap voor Kwaliteitszorg in Onderwijs en Vorming
Koning Albert II-laan 15
1210 BRUSSEL

VORMGEVING

Karen Verlinden

ONLINE

<http://www.peilingsonderzoek.be>
<http://www.ond.vlaanderen.be/curriculum/peilingen>

DEPOTNUMMER

D/2015/3241/207

UITGAVE

2015

Agentschap
**voor Kwaliteitszorg
in Onderwijs en Vorming**

Koning Albert II-laan 15
1210 BRUSSEL
www.akov.be
www.ond.vlaanderen.be

BEL 1700